

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑.) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (๒.) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓.) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการสร้างประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ดำเนินการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุ และพระสังฆาธิการ ในตำบลเขตปกครองของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยสุ่มตัวอย่างจากพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ๕ ตำบล ทั้งหมดจำนวน ๒๒๒ รูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง เพื่อทดสอบความแตกต่าง ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๖๘ รูป ร้อยละ ๓๐.๕ , มีพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๔, ไม่มีตำแหน่ง จำนวน ๑๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๕, มีวุฒิการศึกษาสามัญ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔, มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน ๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕ และไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓

๕.๑.๒ ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการปกครอง** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ ๓.๗๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ข้อ ๑.การควบคุมดูแลปกครองพระภิกษุสามเณรให้มีระเบียบและสงบเรียบร้อย

โดยใช้หลักพระธรรมวินัย, ข้อ ๔.มีการวินิจฉัยเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในวัด, ข้อ ๖.มีการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ - รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี มีความโปร่งใส, ข้อ ๗.มีการเรียกประชุมคณะกรรมการวัดเพื่อปรึกษาหารือเสนอแนะ ทุกๆ ๑ เดือน และ ข้อ ๗.มีการเรียกประชุมคณะกรรมการวัดเพื่อปรึกษาหารือเสนอแนะ ทุกๆ ๑ เดือน อยู่ในระดับปานกลางส่วนข้ออื่นๆ มีประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก

๒) ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการศาสนศึกษา** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ ๓.๕๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อ ๓.มีการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรม / บาลี / ธรรมศึกษา, ข้อ ๘.มีการยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้เรียนปริยัติธรรมและบาลีประโยคต่างๆ ที่สอบได้ให้มีขวัญกำลังใจ และ ข้อ ๑๐.ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนธรรมะ / บาลี / ธรรมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางส่วนข้ออื่นๆ มีประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก

๓) ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ ๓.๔๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อ ๓.มีการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อยู่ในระดับน้อย ในข้อ ๕.มีการประสานจัดการงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยธรรมให้กับสถานศึกษา และ ข้อ ๘.มีการแลกเปลี่ยนเวลาครูผู้สอนที่มีความสามารถกับสถานการศึกษาต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก

๔) ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการเผยแผ่** โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ ๓.๓๐ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อ ๑.มีการเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ, ข้อ ๕.มีการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ในการเทศน์ การแสดงธรรมอย่างถูกต้อง และ ข้อ ๘.มีการแลกเปลี่ยนเวลาครูผู้สอนที่มีความสามารถกับสถานการศึกษาต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก, ข้อ ๘.มีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อเป็นประโยชน์ให้พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนได้ศึกษาค้นคว้า และข้อ ๑๐.ใช้หลักการมีส่วนร่วมโดยการร่วมมือกับวัดและหน่วยงานอื่นๆ ในการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง๕) ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง

๕) ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการสาธารณูปการ** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ ๓.๕๖ และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อ ๑.การควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์ โดยอาศัยหลัก ความคุ้มค่าคุ้มทุน มากประโยชน์ใช้สอย การบำรุงดูแลรักษาง่าย, ข้อ ๕.มีการจัดตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการประสานดูแลงานด้านสาธารณูปการ, ข้อ ๖.การจัดการระบบสาธารณูปการภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ อาคารสถานที่ ให้เรียบร้อยเหมาะสม และ ข้อ ๗.การบริหารจัดการศาสนสมบัติอื่นๆ ของวัดเป็นไปตามกฎหมายและพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง

๖) ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ ๓.๗๐ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อ ๔.การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น และ ข้อ ๗.การช่วยเหลือผู้ว่างงานหรือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้ได้มีงานทำโดยการส่งเสริมด้านกิจกรรมการสร้างงานภายในวัด เช่น การตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐาน สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑) ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค

พระภิกษุ-สามเณรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์, พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถไม่ค่อยได้รับโอกาสที่จะแสดงความสามารถ, พระภิกษุ-สามเณรบางวัดมีจำนวนมากต้องเข้มงวดในการกวดขัน และพระระดับพระสังฆาธิการยากต่อการพิจารณาตรวจสอบโทษที่ทำผิดพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถได้ทำหน้าที่มีบทบาทด้านการบริหารปกครองควรปกครอง, ควรดูแลบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรโดยให้ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นที่ตั้ง, และควรดูแลกวดขันทางด้านระเบียบวินัยพระสงฆ์สามเณรให้มากกว่านี้ และควรมีบทลงโทษที่จริงจังมากกว่านี้โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่ทำผิดวินัยร้ายแรง

๒) ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหา อุปสรรค

พระภิกษุ-สามเณร ขาดทุนในการศึกษาในระดับสูง ๆ, พระภิกษุ-สามเณรควรจะได้รับโอกาสได้แสดงบทบาทมากขึ้น, ควรศึกษาปรับปรุงตำราใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเรื่องงบประมาณทุนในการศึกษาของพระสงฆ์ในเขตปกครอง, ควรให้โอกาสพระสงฆ์ผู้มีความรู้ในเขตปกครอง ได้มีบทบาทมากกว่านี้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ, ควรปรับระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องและทันสมัยมากกว่านี้,

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค

กองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุ-สามเณรยังมีไม่เพียงพอ, เด็กเรียนดีและยากจน มักจะขาดทุนในการศึกษา, และการติดต่อประสานความร่วมมือระหว่างวัดกับสถานศึกษากันยังมีน้อยและยังห่างเหินจากวัด.

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนในระดับที่สูง, ขึ้นควรมีการให้ทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กเรียนดีแต่ยากจน, ควรมีความร่วมมือกันระหว่างวัดกับสถานศึกษาให้มากกว่านี้

๔) ด้านการเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรค

การเรียนรู้พระธรรมวินัยในทางที่ถูกต้องจริงจังยังมีส่วนน้อย, ควรส่งเสริมให้พระภิกษุ-สามเณรได้มีความรู้มากขึ้นเพื่อที่จะได้นำไปเผยแผ่ต่อไป, รูปแบบการเผยแผ่ยังไม่ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันนัก, ในปัจจุบันมักมีการนำไสยศาสตร์แทรกมากับหลักพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการเผยแผ่หลักธรรมที่ถูกต้อง ไม่สอนในทางที่ผิดพระธรรมวินัย, ควรมีการจัดหน่วยอบรมให้ความรู้ด้านการเผยแผ่ให้แก่พระภิกษุสามเณร, มีการปรับประยุกต์รูปแบบการเผยแผ่ให้เหมาะสมไม่นอกหลักธรรมวินัย, ควรส่งเสริมแนะนำในสิ่งที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆ ไม่มีไสยศาสตร์มารยาเล่ห์กลต่าง ๆ

๕) ด้านสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค

การสร้างถาวรวัตถุในปัจจุบันมักไม่คำนึงถึงความจำเป็นมากน้อยในการสร้าง, การใช้สอยประโยชน์ในถาวรวัตถุที่สร้างยังใช้ไม่เต็มที่, ยังขาดการดูแลบำรุงรักษารวมทั้งความสะอาด, มักปลูกสร้างโดยขาดการวางแผนที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ควรคำนึงถึงความจำเป็นในการสร้างถาวรวัตถุหรือสิ่งอื่นๆ ภายในวัดให้มากกว่านี้, ควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยของสิ่งปลูกสร้างมากกว่านี้, ควรคำนึงถึงการดูแลและบำรุงรักษาสิ่งปลูกสร้างให้มากกว่านี้, ควรมีการจัดทำแผนผังสิ่งปลูกสร้างให้เรียบร้อย

๖) ด้านสาธารณะสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค

ขาดการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกันในชุมชน, ขาดการจัดสรรงบประมาณในด้านเหล่านี้, ขาดศูนย์ฝึกที่ดี โดยใช้วัดเป็นและไม่ใช้วัดเป็นศูนย์กลาง,

ข้อเสนอแนะ

ควรมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้มากกว่านี้, รู้จักที่จะเป็นผู้ให้, ควรมีแผนงบประมาณประจำปีด้านสาธารณะสงเคราะห์สร้างคนสร้างวัดรักษาศาสนา, ควรจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ด้านการปกครอง จากการศึกษาพบว่า “ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวินิจฉัยเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวัดซึ่งมีบทบาทอยู่ในระดับมาก เพราะว่าพระภิกษุสงฆ์สามเณรในวัดที่พระสังฆาธิการปกครองดูแลอยู่นั้นมักเกิดเหตุความขัดแย้งขึ้นบ่อยครั้ง จึงทำให้พระสังฆาธิการมีบทบาทเรื่องนี้อยู่ในระดับมาก ฉะนั้นพระสังฆาธิการควรจะใช้การปกครองให้มีระเบียบและความสงบเรียบร้อยโดยใช้หลักพระธรรมวินัย อันสืบเนื่องมาเป็นประเพณีอันมีมาแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ ทรงจัดตั้งวางระเบียบต่าง ๆ ก็เพื่อให้พระสงฆ์และประชาชนได้ประโยชน์จากพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงสั่งสอนให้มีความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำทุกอย่างด้วยความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ พระองค์ได้แสดงบทบาทของความรู้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้มีความเป็นระเบียบแบบแผนเป็นที่เคารพศรัทธา เป็นเนติแห่งความดีงามและประโยชน์ที่พึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้น แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเรียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการณ์และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้ง

พยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซับซ้อนไม่ทันการณ์ โดยปรับปรุงพระสังฆาธิการให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์^๑

ด้านการศึกษา จากการศึกษาพบว่า “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี เรื่อง การส่งเสริมให้มีการอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบ เรื่องการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญให้มีขวัญและกำลังใจ และ เรื่องการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีที่ดีงาม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการส่งเสริมให้ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเป็นผู้ปกครองดูแลวัดตามโอกาส เรื่องการดูแลให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีอย่างทั่วถึง ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการได้มีความเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรเป็นอย่างมาก เพราะว่าการศึกษาคือสำคัญที่จะพัฒนาบุคลากรทางด้านพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ในเรื่องนักธรรมและบาลีที่เป็นระบบ เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปอบรมสั่งสอนประชาชน และรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้ พระสังฆาธิการจึงมีภาระหน้าที่ในด้านการศึกษาอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษา การมอบทุนศึกษา การจัดสอนธรรมศึกษา และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เพื่อเป็นเสริมสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้แตกฉานในภาษาบาลี และหลักธรรม อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนาสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญณรงค์ หินเกิด ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ใช้วัดตนเองเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทางโลกและทางธรรม ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อยเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบทบาทหน้าที่ด้วยดีเสมอมารวมทั้งให้สาธารณสงเคราะห์ตามฐานานุกรม^๒

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม การส่งเสริมครูผู้ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนเรื่องการแลกเปลี่ยนเวลาครูผู้สอนที่มีความสามารถกับครูผู้มีความสามารถกับสถานการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์อยู่ระดับน้อย ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการ ได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทั้งก่อนวัยเรียน และในวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร ซึ่งสอดคล้องกับ วรพงษ์ แสนเมือง ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ใช้บทบาทของความเป็นผู้นำช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านปัญหา

^๑ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๘๖.

^๒ ชาญณรงค์ หินเกิด, “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

ชีวิต และบทบาทในการสงเคราะห์ประชาชน บทบาทด้านจริยธรรมให้แก่ประชาชนเป็นคนดีของสังคม^๓

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากในเรื่องการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเรื่องการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องเรื่องการแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชนได้ถูกต้อง และเรื่องการเชิญชวนให้มาร่วมทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่ามีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านการเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะ รวมถึงการเข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาที่ พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) กล่าวไว้ว่า งานเผยแผ่ของพระภิกษุสงฆ์ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าในการส่งพระภิกษุสงฆ์เป็นพระธรรมทูตชุดแรกออกไปประกาศพระศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจเป็นที่พึ่งทางจิตใจของหมู่ชน เมื่อผู้นำมีความสามารถนำได้ดีก็เป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ และเป้าหมายสูงสุดคือกิจทุกอย่างเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคม^๔

ด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษาพบว่า “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นเรื่องการก่อสร้างและการปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นไปตามกฎหมายและพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องการจัดทำแผนผังสิ่งปลูกสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดทั้งในปัจจุบันและอนาคตไว้เรียบร้อยซึ่งอยู่ในระดับปานกลางซึ่งพระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญจึงทำให้การจัดทำแผนการพัฒนาวัดบางครั้งไม่เป็นไปตามแผนการพัฒนาที่วางไว้เกิดความล่าช้าหรืองบประมาณเกินดุลที่ตั้งไว้

ฉะนั้นพระสังฆาธิการจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถช่วยให้คำปรึกษางานด้านสาธารณูปการเพื่อจะทำให่วัดพัฒนาไปตามแบบแผนและถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพราะว่างานด้านสาธารณูปการเป็นงานแสดงฝีมือ เป็นงานเด่น เป็นงานประดับบารมีของเจ้าอาวาสในแต่ละวัดจึงต้องใช้บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารพัฒนาวัดให้มีความสะอาด สว่าง และสงบ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาปัญญา สุขสงค์ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม เฉพาะกรณี พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พะยอม กลยาโณ) พบว่า ท่านได้จัดให้มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น อาคารอเนกประสงค์ โรงฝึกอาชีพ ถนนและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ อย่างสืบเนื่อง จัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของสังคมท้องถิ่นโดยสร้างพิพิธภัณฑ์เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ และทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมโดยจัดบริเวณวัด

^๓ วรพงษ์ แสนเมือง, “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา ๑๑,” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๖).

^๔ พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), *ธรรมปริทัศน์*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

ให้มีต้นไม้ร่มรื่น ปลุกสวนสมุนไพร รมรงค์การเลิกสูบบุหรี่ และให้วัดกับบ้านปราศจากขยะและมลพิษต่าง ๆ^๕

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษา “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่าเรื่องการสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดแบ่งพื้นที่ภายในบริเวณวัดสำหรับใช้เป็นที่พักพิงสาธารณประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับมากและเรื่องการช่วยเหลือผู้ว่างงานหรือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้ได้มีงานทำโดยการส่งเสริมด้านกิจกรรมการสร้างงานภายในวัด เช่น การตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องให้การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ประสบอัคคีภัย ประสบวาทภัย อยู่ในระดับปานกลางพระสังฆาธิการต้องขับเคลื่อนบทบาทของความเป็นพระสังฆาธิการในการช่วยเหลือสังคมทั้งความคิดและกำลังทรัพย์ในด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนซึ่งมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากที่สุด มีความสอดคล้องกับ พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าถ้าผู้บริหารปกครองเรื่องมนุษยสัมพันธ์ก็ไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ประการ ได้แก่ ทาน คือการให้ เจ้าวาสที่ตีสองมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ทานแก่ผู้ร่วมงาน และผู้ได้บังคับบัญชา ปิยวาจา คือ การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน เจ้าวาสที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยด้วยคำพูดอ่อนหวาน อัถฺถจริยา คือ การวางตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสงเคราะห์ประชาชน เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาเจ็บป่วย หรือเข้าร่วมในงานพิธีต่าง ๆ ของชุมชนหรืองานสังคมอื่นๆ สมานัตตา คือ การวางตัวสม่ำเสมอไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย กล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตน^๖

ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวัด ๑๔๘ วัด เมื่อมีวัดและพระภิกษุสงฆ์สามเณรจำนวนมาก จึงแบ่งเขตการปกครองเป็น ๒๖ ตำบล เพื่อให้ง่ายต่อการปกครองดูแลและเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีดังนั้นพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปกครองจึงมีประสิทธิผลมากกว่างานในด้านอื่น ๆ

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑. พระสังฆาธิการที่มีอายุแตกต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

^๕ พระมหาปัญญา สุขสงค์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีพระพิศาลธรรมพาที(พระอาจารย์พยอม กลฺยาณ)” , ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม, มหาวิทยาลัยเกริก ,๒๕๕๑).

^๖ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), หัวใจนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์,๒๕๔๘).หน้า๓๒

พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน เพราะว่าพระสังฆาธิการถึงจะมีอายุที่ต่างกัน แต่ด้วยความเป็นผู้บริหารและมีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจดำเนินงาน จึงทำให้ประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุศรา เข้มทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งไว้ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานธนาคารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหาร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงานและประเภทธนาคาร ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหาร ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน^๗

๒. พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน เพราะพรรษาของพระสังฆาธิการซึ่งหมายถึงการสั่งสมประสบการณ์จากการได้พบได้เห็นในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมา ซึ่งอาจจะรวมไปถึงการได้รับการศึกษาหรือเป็นประสบการณ์ตรงก่อนการเข้ารับตำแหน่งในระดับผู้บริหาร จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาและแนวทางการทำงาน จึงเป็นผลให้ พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พระมหาอุทัย พลเทโว ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่มีจำนวนพรรษาต่างกันตามทัศนะของพระภิกษุ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ ๐.๐๕^๘

๓. พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

ตำแหน่งพระสังฆาธิการที่ต่างกัน มีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน เพราะว่า พระสังฆาธิการมีตำแหน่งหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์แตกต่างกัน เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน จึงทำให้ประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกันไปด้วย ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถที่คล้ายคลึงกันแต่ด้วยความที่มีขอบเขตอำนาจในการสั่งการจึงทำให้มีการนำมาใช้นั้นแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ซึ่ง

^๗ บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๒).

^๘ พระมหาอุทัย พลเทโว, “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส” ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา , ๒๕๔๙).

สอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ ภูมิพันธ์^๙ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอและพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๔. พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษายาสายสามัญต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษายาสายสามัญต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสังฆาธิการทุกรูป ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการต้องมีคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ เช่น ๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง ๒) มีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่ง ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย ๔) เป็นผู้ฉลาดในการปกครองสงฆ์ เป็นต้น โดยเฉพาะข้อ ๒ ที่ระบุว่าต้องมีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่ง หมายความว่า แม้จะวุฒิการศึกษาสายสามัญไม่เหมือนกัน แต่โดยภาพรวมในเรื่องของคุณสมบัติต้องมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง จึงไม่แตกต่างกันในเรื่องของความรู้ความสามารถ ทำให้มีประสิทธิผลบริหารคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ปรีชา วิเศษศิริ^{๑๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พบว่าครูในโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ไม่แตกต่างกัน

๕. พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาไม่ต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน เพราะวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้นแม้จะแตกต่างกันบ้างแต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานต่าง ๆ มากนักอาจจะเป็นเพราะว่าพระสังฆาธิการต่างก็ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากพระสงฆ์ผู้ปกครอง ซึ่งจะจัดประชุมตามมติมหาเถรสมาคมเป็นประจำอยู่แล้ว และจากหน่วยงานของรัฐบาลที่ได้จัดอบรมในโอกาสต่าง ๆ เพื่อถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ ทำให้ระดับการศึกษาแผนกธรรมไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ และเมื่อพิจารณาถึงแต่ละระดับของการศึกษาแผนกธรรมแล้ว พบว่า พระสังฆาธิการและพระสงฆ์กลุ่ม

^๙ ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะของพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

^{๑๐} ปรีชา วิเศษศิริ, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๗).

ตัวอย่าง ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีระดับการศึกษาทางธรรมตั้งแต่ นักธรรมชั้นตรี จำนวน ๕๑ รูป นักธรรมชั้นโทจำนวน ๒๙ รูป นักธรรมชั้นเอกจำนวน ๗๗ รูป และไม่มีวุฒิ นักธรรมจำนวน ๖๔ รูป ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่า พระสังฆาธิการแม้จะมีระดับความรู้ นักธรรมต่างกันบ้าง แต่มีภูมิธรรมไม่ต่างกันมากนัก จึงทำให้มีประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พระมหาประสิทธิ์ สระทอง^{๑๑} ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีระดับ การศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน

๖. พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีประสิทธิภาพในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้ง ไว้ จากการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานอภิปรายผลได้ว่า

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีประสิทธิภาพในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน เพราะความรู้ในส่วนของการศึกษาทางเปรียญธรรมในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูพระภิกษุสามเณรผู้สนใจใฝ่ศึกษา แต่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้ทางเปรียญธรรมมากนัก แต่มุ่งในเรื่อง ของความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์รวมทั้งความเหมาะสมซึ่ง อยู่ในข้อกำหนดคุณสมบัติผู้ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการหากจะดูจากจำนวนของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรมรวมกันทุกประโยคจำนวน ๒๘ รูป ส่วนพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ซึ่งไม่มีวุฒิเปรียญธรรมมีจำนวน ๑๙๔ รูป ซึ่งนับว่ามีเป็นสัดส่วน เปอร์เซ็นต์ ของประชากรกลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่า พระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ไม่มี วุฒิเปรียญธรรมดังนั้นจึงทำให้มีประสิทธิภาพในการบริหารคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์)^{๑๒} ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมพบว่า เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมไม่พบความแตกต่าง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มหาเถรสมาคมควรให้การพิจารณาสนับสนุนพระสังฆาธิการที่มีความสามารถในการ บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่ประจักษ์ให้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์

๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ อบรมพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการให้สูงขึ้น

^{๑๑} พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ ในอำเภอปรังค์กู” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (จิตวิทยาชุมชน) (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

^{๑๒} พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๓. รัฐควรให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาประเทศ โดยพัฒนาที่จิตใจของประชาชน โดยผ่านทางคุณภาพ คุณประโยชน์ของพระสังฆาธิการกล่าวคือให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการเสมือนหนึ่งเป็นบุคลากรของรัฐเอง

๔. มหาเถรสมาคมควรให้การพิจารณาระเบียบการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสังคมยุคประชาธิปไตยโดยใช้ระบบพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นมาจากการเลือกตั้ง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปฏิบัติ

๑ ในด้านการปกครองควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการนั้นควรจะเป็นผู้ที่ได้รับการปลูกฝังและควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและเป็นที่ยอมรับและเจริญศรัทธาแก่ผู้พบเห็นและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

๒ ในด้านการศึกษาควรจัดครูที่มีความรู้ความสามารถมาสอนและประการสำคัญพระสังฆาธิการต้องหาพระภิกษุเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในเขตปกครองของท่านและส่งเสริมให้เรียนนักธรรมและบาลีอย่างเป็นระบบรวมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนและนักเรียนให้ทั่วถึง มีการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรม บาลีได้ และบุคคลทั่วไปที่สอบธรรมศึกษาได้

๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมให้มีการตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์สม่ำเสมอเพื่อความต่อเนื่องของการมอบทุนโดยกำหนดให้พระสังฆาธิการทุกรูปต้องตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์

๔ จากผลการวิจัยด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่าการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นประจำ แต่ก็ยังเป็นการเผยแผ่เชิงรับเพราะจัดภายในวัด แต่การเผยแผ่เชิงรุก จึงควรจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกไปสถานที่ต่างๆ เพื่ออบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในทุกหมู่บ้านที่ไม่มีวัดตั้งอยู่

๕ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญและจัดตั้งโรงพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นพร้อมทั้งสรรหาบุคลากรเข้ามาทำการเรียนการสอนและมีการจัดหาทุนมาสนับสนุนพระภิกษุสามเณรและเยาวชนที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและสอบได้

๖ ในด้านสาธารณูปการ ควรมีการบริหารจัดการให้เป็นระบบแบบแผนอย่างเช่น การนำความรู้ทางการจัดการด้านสาธารณูปการจากหน่วยงานอื่นเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานและเป็นระบบระเบียบมากกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งไม่เป็นระบบแต่ต้องการจะสร้างจะทำและขาดคุณภาพ คุณประโยชน์ มีสิ่งปลูกสร้างมากเกินความจำเป็นเป็นปัญหาในการบริหารจัดการดูแล

๗. ในด้านสาธารณสงเคราะห์ควรให้ความสนใจกับการช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนเช่น การเกื้อกูลแก่ชุมชน แก่สังคม และประเทศชาติเป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านการก่อสร้างช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและเยาวชนเป็นต้นเมื่อช่วยเหลือดังนี้จึงชื่อว่าได้ประกอบกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิเคราะห์เพื่อสร้างสมการความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ กับผลการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการตามสหการถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

๒ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากกลุ่มพระสังฆาธิการในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นเขตตำบลหรืออำเภออื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้นจะได้เป็นการส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ หันมาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์มากขึ้น

๓ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ในวัดให้เป็นประชาชนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบๆ บริเวณวัดเพื่อจะได้ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมต่าง ๆ จะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของวัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเปรียบเทียบวัดหลวงกับวัดราษฎร์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจะทำให้ทราบว่าวัดหลวงกับวัดราษฎร์ว่ามีการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมแตกต่างกันหรือไม่และควรนำข้อเสนอแนะมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิผล

๕ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการกับผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ เช่น กรรมการมหาเถรสมาคมแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง แม่กองพระธรรมทูตและพระอุปัชฌาย์ เป็นต้นเพื่อเปรียบเทียบแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างมั่นคง และยั่งยืนต่อไป